

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

Valores Éticos - 2ºESO

C.P.I. Plurilingüe de Vedra

Curso 2022/23

ÍNDICE

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN (pág. 1)
2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE (pág. 2)
3. CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS / 2ºESO (pág. 5)
4. CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE (pág. 7)
5. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS (pág. 12)
6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS (pág. 13)
7. CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN (pág. 13)
8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE (pág. 15)
9. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES (pág. 15)
10. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL (pág. 15)
11. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE (pág. 16)
12. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS (pág. 16)
13. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES (pág. 20)
14. MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN. (pág.21)

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.

A Programación Didáctica Valores Éticos para o Primeiro, Segundo, Terceiro e Cuarto Curso da Educación Secundaria Obrigatoria está fundamentado no establecido no Real Decreto 126/2014 do Ministerio de Educación, Cultura e Deporte, de 28 de febreiro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria, e no Decreto 86/2015, da Consellería de Educación de Galicia pola que se establece o Currículo de Educación Secundaria Obrigatoria para esta Comunidade.

La materia de Valores éticos, “materia afin” para Rafaela Gómez-Casero Herrera, do Departamento de Educación Plástica e Audiovisual, se imparte en: dos grupos de 2ºEso .

2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

Identificáronse un grupo de sete competencias, que, polo seu rol vertebrador, se denominaron como Competencias Clave:

- Competencia lingüística

A competencia en comunicación lingüística é o resultado da acción comunicativa nun contexto social e cultural determinado.

É unha competencia complexa que inclúe tanto aspectos propiamente lingüísticos como sociais, culturais e prácticos.

O seu desenvolvemento artéllase arredor de cinco compoñentes relacionados cos seus ámbitos de aplicación ou dimensións:

- O **compoñente lingüístico** céntrase, principalmente, nas dimensións léxica, gramatical, semántica, fonolóxica, ortográfica e ortoépica.
- O **compoñente pragmático-discursivo** contempla as dimensións relacionadas coa aplicación da linguaxe e os discursos en contextos comunicativos concretos.
- O **compoñente sociocultural** inclúe as dimensións centradas no coñecemento do mundo e a dimensión intercultural.
- O **compoñente estratéxico** céntrase no desenvolvemento de destrezas e estratexias comunicativas para a lectura, a escritura, a fala, a escoita e a conversación.
- O **compoñente persoal** potencia a actitude, a motivación e os trazos da personalidade a través da interacción comunicativa.

- Competencia plurilingüe

E o mesmo que no apartado anterior, pero centrándose no tercer punto.

- Competencia matemática e en ciencia, tecnoloxía e inxeniería

a) A competencia matemática.

A competencia matemática implica a capacidade de aplicar o razoamento matemático e as súas ferramentas para describir, interpretar e predicir distintos fenómenos no seu contexto. Esta competencia require de coñecementos sobre:

- Os números, as medidas e as estruturas.
- As operacións e as representacións matemáticas.
- A comprensión dos termos e conceptos matemáticos.

A competencia matemática supón, ao mesmo tempo, o desenvolvemento dunha serie de destrezas que se centran en:

- A aplicación das ferramentas e coñecementos matemáticos a distintos contextos persoais, sociais, profesionais ou científicos.
- A realización de xuízos fundados e de cadeas argumentais na realización de cálculos.
- A análise de gráficos e representacións matemáticas e a manipulación de expresións alxébricas.

Estes coñecementos e destrezas artéllanse en catro áreas interrelacionadas entre si e relativas aos números, á álgebra, á xeometría e á estatística:

- A cantidade céntrase na cuantificación dos atributos dos obxectos, as relacións, as situacións e as entidades do mundo.

- O espazo e a forma inclúen fenómenos da nosa redonda visual e física como propiedades e posicións de obxectos ou decodificación de información visual.
- O cambio e as relacións céntrase nas relacións entre os obxectos e as circunstancias nas que ditos obxectos se interrelacionan.
- A incerteza e os datos son un elemento central da análise matemática presente en distintos momentos do proceso de resolución de problemas.

b) As competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

As competencias básicas en ciencia e tecnoloxía proporcionan un achegamento ao mundo físico favorecendo:

- A interacción responsable co medio natural a través de accións que favorezan a conservación do medio natural.
- O desenvolvemento do pensamento científico coa aplicación dos métodos propios da racionalidade científica e as destrezas tecnolóxicas.

Os ámbitos que deben abordarse para a adquisición das competencias en ciencias e tecnoloxía son:

- Sistemas físicos, que están asociados ao comportamento das substancias no ámbito fisicoquímico.
- Sistemas biolóxicos propios dos seres vivos dotados dunha complexidade orgánica que é preciso coñecer para preservalos e evitar o seu deterioro.
- Sistemas da Terra e do Espazo desde a perspectiva xeolóxica e cosmogónica, centrada na orixe do Universo e da Terra.
- Sistemas tecnolóxicos derivados, basicamente, da aplicación dos saberes científicos aos usos cotiáns de instrumentos, máquinas e ferramentas.

- Competencia dixital

A competencia dixital implica o uso creativo, crítico e seguro das tecnoloxías da información e da comunicación para favorecer o seu uso na redonda laboral, potenciar a aprendizaxe, xestionar o tempo libre e contribuír á participación na sociedade.

Para alcanzar estes fins, o desenvolvemento da competencia artéllase arredor dos seguintes ámbitos:

- A información, particularmente a xestión da información, o coñecemento dos soportes a través dos cales se difunde e o uso de motores de procura.
- A comunicación, desenvolvendo o coñecemento dos medios de comunicación dixital e a utilización de paquetes de software de comunicación
- A creación de contido, centrándose no uso de diversos formatos (texto, audio, vídeo, imaxes) e programas/aplicacións para crear contidos.
- A seguridade, que implica coñecer os riscos asociados ao uso das tecnoloxías ou de recursos online e as estratexias ou actitudes adecuadas para evitalos
- A resolución de problemas, centrada no uso de dispositivos dixitais para resolver problemas e a identificación de fontes para buscar axuda teórica ou práctica.

- Persoal, social y aprender a aprender

a) A Persoal:

A finalidade da Educación Secundaria Obrigatoria consiste en lograr que os alumnos e alumnas aduqiran os elementos básicos da cultura, especialmente nos seus aspectos humanístico, artístico, científico-tecnolóxico e motor; desenvolver e consolidar os hábitos de estudo e de traballo, así como hábitos de vida saudables, preparándoos para a súa incorporación a estudos posteriores e para a súa inserción laboral; e formalos para o exercicio dos seus dereitos e obrigacións da vida como cidadáns e cidadás.

b) A social:

A competencia social relaciónase co benestar persoal e colectivo en relación á saúde, tanto física como mental, e ao estilo de vida saudable que a favorece.

Esta competencia está estreitamente ligada ás redondas sociais inmediatas do alumnado e artéllase a través de:

- Os coñecementos que permitan comprender e analizar de forma crítica os códigos de conduta e os usos de distintas sociedades e redondas.
- A comprensión de conceptos básicos relativos ao individuo, ao grupo, á organización do traballo, á igualdade e á non discriminación.
- O recoñecemento das dimensións intercultural e socioeconómica das sociedades europeas.

c) Aprender a aprender:

A competencia aprender a aprender caracterízase pola habilidade para iniciar, organizar persistir na aprendizaxe.

É unha competencia fundamental para facilitar a aprendizaxe ao longo da vida e artículase arredor de:

- A capacidade para motivarse a aprender, que depende da curiosidade e da conciencia da necesidade de aprender do alumnado.
- A organización e xestión da aprendizaxe, que require coñecer e controlar os propios procesos de aprendizaxe na realización das tarefas de aprendizaxe.

Ao mesmo tempo, a organización e xestión da aprendizaxe desenvólvese a través de dous aspectos clave da competencia para aprender a aprender:

- A comprensión de procesos mentais implicados na aprendizaxe: que se sabe ou descoñece e o coñecemento de disciplinas e estratexias para realizar unha tarefa.
- A adquisición de destrezas de autorregulación e control fundamentados no desenvolvemento de estratexias de planificación, revisión e avaliación.

- A competencia cidadá

Baséase no coñecemento dos conceptos de democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e dereitos civís. Este coñecemento supón á súa vez:

- A comprensión de como se formulan ditos conceptos na Constitución, na Carta dos Dereitos Fundamentais da UE e outras declaracións internacionais.
- A aplicación de ditos conceptos en diversas institucións de ámbito local, rexional, nacional, europeo e internacional.
- A identificación dos acontecementos contemporáneos máis destacados e a comprensión de procesos sociais e culturais da sociedade actual.

A competencia cívica supón, ao mesmo tempo, o desenvolvemento dunha serie de destrezas que se centran en:

- A habilidade para interactuar eficazmente no ámbito público e para manifestar solidariedade e interese por resolver os problemas que lle afecten á comunidade.
- A reflexión crítica e creativa e a participación construtiva nas actividades da comunidade ou do ámbito mediato e inmediato.
- A toma de decisións nos contextos local, nacional ou europeo e, en particular, mediante o exercicio do voto e da actividade social e cívica.

- Emprendedora

A competencia sentido de iniciativa e espírito emprendedor implica a capacidade de transformar as ideas en actos, para o que se require:

- Adquirir conciencia da situación que se quere intervir ou resolver.

- Planificar e xestionar os coñecementos, destrezas ou habilidades e actitudes necesarios con criterio propio, coa fin de alcanzar o obxectivo previsto.

Estes fins acádanse na competencia sentido de iniciativa e espírito emprendedor a través dos seguintes ámbitos:

- A capacidade creadora e de innovación centrada no desenvolvemento da creatividade, o autoconhecimento, a autonomía, o esforzo e a iniciativa.
- A capacidade pro-activa para xestionar proxectos que implica destrezas como a planificación, a xestión e toma de decisións ou a resolución de problemas.
- A capacidade para xestionar o risco e manexar a incerteza en diferentes contextos e situacións.
- As calidades de liderado e de traballo, tanto individual como formando parte ou liderando un equipo.
- O sentido crítico e da responsabilidade, en especial no que á asunción das propias responsabilidades se refire.

- Conciencia e expresións culturais

A competencia en conciencia e expresións culturais articúlase arredor dos seguintes aspectos:

- Coñecer as manifestacións culturais e artísticas valorándoas como unha fonte de enriquecemento persoal e como parte do patrimonio dos pobos.
- Desenvolver a propia capacidade estética e creadora vinculada ao dominio das capacidades relacionadas con distintos códigos artísticos e culturais.

Estes aspectos da competencia en conciencia e expresións culturais desenvólvese ao mesmo tempo a través de:

- O coñecemento de xéneros, estilos, técnicas e linguaxes artística.,
- O desenvolvemento da capacidade e interese por expresarse e comunicar ideas.
- A potenciación da iniciativa, a creatividade e a imaxinación.
- O interese polas obras artísticas e a participación na vida cultural da redonda.
- A capacidade de esforzo e a disciplina necesarias para a produción artística.

3. CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS / 2ºESO

Tema 1. En busca da miña identidade

- Coñecer as características da etapa da adolescencia, os cambios que se producen durante este período e os obxectivos que debemos lograr durante esta etapa.
- Estudar a influencia que exerce o grupo sobre o individuo, os aspectos positivos e negativos desta influencia, os elementos que comparten os membros dun mesmo grupo e a especial influencia do grupo durante a adolescencia.
- Explicar o proceso de construción da nosa personalidade a partir do temperamento biolóxico, o ambiente sociocultural e o carácter.
- Describir como forxar un bo carácter a partir dos nosos hábitos, actos e decisións.
- Explicar o concepto de virtude en Aristóteles como un hábito que nos move a actuar ben e que consiste no termo medio entre dous extremos.
- Identificar as habilidades emocionais e apreciar a súa importancia para lograr os nosos obxectivos e poder adaptarnos máis facilmente a cada situación.
- Identificar as habilidades sociais e apreciar a súa importancia para mellorar as nosas relacións cos demais.
- Explicar en que consiste a intelixencia emocional.
- Practicar as habilidades sociais para mellorar as nosas relacións cos demais.
- Reflexionar sobre a importancia do autoconhecimento e desenvolver esta práctica.

Tema 2. Crecer como persoas

- Explicar as características do proceso de socialización e como se desenvolve.
- Saber identificar os axentes que interveñen no proceso de socialización: os axentes de socialización primaria e os de socialización secundaria.
- Recoñecer a importancia do respecto á dignidade humana.

- Identificar as actitudes que atentan contra a dignidade humana, recoñecendo o dereito a ser diferente.
- Definir a asertividade e saber identificar os tres tipos de conduta: asertiva, agresiva e pasiva.
- Ser capaz de levar a cabo unha conduta asertiva ante unha situación que formula un conflito a través de diálogos e exercicios colectivos.
- Coñecer as habilidades sociais e valorar a súa importancia para mellorar as relacións coas persoas que nos rodean e para que nos sintamos máis felices, fomentando a incorporación destas prácticas na nosa rutina diaria.
- Reflexionar sobre a importancia de saber escoitar, poñendo en práctica esta habilidade nos debates e exercicios en equipo.
- Desenvolver a capacidade para relacionarse cos seus compañeiros e compañeiras de forma satisfactoria nos traballos en grupo.

Tema 3. Da moral á ética

- Identificar as características que diferencian a conduta dos animais e a conduta do ser humano.
- Aprender a valorar a liberdade que posuímos e a exercitar a responsabilidade e a autonomía para facer un bo uso da nosa capacidade de elixir.
- Explicar a diferenciación entre as normas morais e as normas legais segundo quen as impón e que sucede se non as cumprimos.
- Comprender a evolución do desenvolvemento da conciencia moral desde a nenez ata a idade adulta.
- Expor as características do desenvolvemento da conciencia moral segundo a teoría de Piaget e a de Kohlberg.
- Coñecer a orixe da moral segundo o relativismo e o obxectivismo moral e saber diferenciar estas dúas teorías.
- Expor o punto de vista sobre o intelectualismo moral socrático.
- Avaliar o nivel de desenvolvemento moral segundo a escala de Kohlberg na realización dunha reflexión sobre un dilema moral.
- Estudar as características da teoría ética de Aristóteles, identificando o seu obxectivo e valorando a sensatez coa que nos debemos comportar segundo esta ética.
- Desenvolver a capacidade de reflexión sobre a necesidade da ética e a importancia de conciencia moral nas nosas vidas.

Tema 4. A democracia como estilo de vida

- Expor o significado do Estado de dereito, baseado no imperio da lei, a división de poder e a protección dos dereitos.
- Coñecer a división de poderes de Montesquieu e a súa orixe: o poder lexislativo, o poder executivo e o poder xudicial.
- Entender a importancia da participación na democracia e as distintas formas de participación posibles.
- Fomentar o sentido da iniciativa en asuntos democráticos e implicarse nos exercicios, actividades e traballos en grupo propondo solucións e suxestións.
- Comprender os riscos da democracia: a ditadura da maioría, a demagogia e o desinterese polos asuntos públicos.
- Identificar os riscos da democracia nunha situación a partir dunha lectura con valores.
- Amosar interese e iniciativa na realización dun debate sobre o investimento que debería facer o Estado en infraestruturas.
- Desenvolver a capacidade de argumentación para expor se todas as ideas teñen cabida nunha democracia.
- Coñecer os dereitos fundamentais na Constitución e a súa clasificación: dereitos civís, dereitos políticos e dereitos sociais.

Tema 5. Os dereitos humanos

- Coñecer as características dos dereitos humanos, remarcando que os dereitos son universais, inalienables e imprescindibles.
- Fomentar a concienciación de que todas as persoas teñen os mesmos dereitos.
- Explicar a orixe dos dereitos humanos segundo distintas teorías: o convencionalismo, o relativismo e o iusnaturalismo de John Locke.
- Adoptar unha actitude obxectiva ao reflexionar sobre as críticas ao iusnaturalismo.
- Desenvolver a capacidade argumentativa na realización dun debate sobre as posturas enfrontadas que explican a orixe dos dereitos.
- Fomentar a práctica do razoamento moral nun exercicio que formula unha situación solidaria.
- Analizar as dúas clasificacións dos dereitos humanos, segundo os valores que protexen e segundo o momento no que foron recoñecidos polas leis.
- Coñecer a discriminación que sofren as mulleres por razón de sexo e realizar unha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero.
- Reflexionar sobre a necesidade de protexer os dereitos da infancia.

Tema 6. Os retos da ciencia

- Comprender a necesidade dunha dimensión moral no ámbito da ciencia e da técnica.
- Entender a investigación científica e tecnolóxica como un medio para mellorar a vida das persoas e non como un fin en si mesmo.
- Reflexionar sobre a importancia de establecer límites no desenvolvemento da ciencia e da técnica.
- Desenvolver o sentido da iniciativa a partir do desafío dos dilemas morais a partir dos principios da ética médica.
- Ser consciente dos problemas morais que presenta a clonación e a euxenesia, expresando a súa opinión.
- Explicar os principais retos morais da medicina e da biotecnoloxía.
- Identificar as prácticas científicas e tecnolóxicas que non respectan os dereitos humanos ni a dignidade das persoas.
- Desenvolver a capacidade argumentativa nun debate sobre a reprodución asistida e a utilización de células nai.
- Expor o punto de vista propio en debates e exercicios.

4. CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE

Valores éticos. 2º de ESO				
Temporalización	Mínimos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A dignidade da persoa				
	Sabe definir o concepto de “persoa” e os condicionantes na súa construción	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Construír un concepto de persoa, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
	Entiende a idea de “heteronomía” e “autonomía moral”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Identificar os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais. ▪ VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSC

Valores éticos. 2º de ESO				
Temporalización	Mínimos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			para alcanzar fins alleos a ela.	
	Sabe relacionar o concepto de "virtud" en Aristóteles co desenvolvemento do carácter	<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Entender a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter. VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL CSC
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais				
	Identifica os límites da liberdade persoal e social, e o que as regula.	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática. VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CD CCL CSC CSIEE
Bloque 3. A reflexión ética				
	Distingue entre ética e moral	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade. VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CSC
	Coñece o desenvolvemento histórico e coñecemento de distintas morais e éticas.	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta. VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Kohlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL CSC
	Entende que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral.	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL

Valores éticos. 2º de ESO				
Temporalización	Mínimos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		capacidade de autodeterminación.		
	Entende e comparte a existencia dos valores éticos universais.	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria. VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CSIEE
	Aprecia a importancia das normas éticas, estudando algúns debates filosóficos de relevancia histórica.	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc. VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas. VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto. VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCEC CCEC CCL CSC
	Sabe clasificar e explicar as distintas teorías éticas	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Explicar as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas. VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins. VEB3.6.3. Elabora, en colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL CCEC CAA CCL
	Entender os principios do eudemonismo, vinculados á unha proposta Aristotélica na que felicidade como ben supremo	<ul style="list-style-type: none"> B3.7. Entender os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vixencia actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> VEB3.7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións. VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCEC

Valores éticos. 2º de ESO				
Temporalización	Mínimos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa.	
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.7.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
	Sabe relacionar o utilitarismo co hedonismo.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Comprender os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoiem a súa valoración persoal arredor desta formulación ética. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras. ▪ VEB3.8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins. ▪ VEB3.8.3. Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSIEE
Bloque 4. A xustiza e a política				
	Entende o vínculo entre Aristóteles e os conceptos de ética, política e xustiza.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Comprender e valorar a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza. ▪ VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CAA
	Relacionar a política de Aristóteles coa xusticia e a felicidade.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado. ▪ VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CD ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos				
	Sabe qué é: ética, dereito e xustiza.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía				
	Coñece aspectos da realidade tecnolóxica e emite xuízos propios	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Recoñecer a importancia da dimensión moral da ciencia e a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT

Valores éticos. 2º de ESO				
Temporalización	Mínimos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	acerca da súa dimensión moral e ética	tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa finalidade de orientar a súa actividade consonte os valores defendidos pola DUDH.	<p>dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo. ▪ VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CSIEE
	Recoñece o problema actual da tecnodependencia e analiza a súa propia implicación coas redes.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana á que conduce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT
	Coñece as implicacións da DUDH contorna á limitacións "éticas e morais" da tecnoloxía e da biociencia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais. ▪ VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CSC ▪ CSIEE

5. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS

No marco da súa Programación Didáctica os centros deben precisar en cada Curso os obxectivos que garanten as competencias clave, segundo o currículo, asumilos como obxectivos de centro e determinar a participación de cada unha das áreas do currículo na consecución das competencias. O carácter multidisciplinar de moitas das competencias afástase da concepción do currículo como un conxunto de compartimentos estancos entre as diversas áreas e materias e por iso require unha coordinación de actuacións docentes onde o traballo en equipo debe ser unha constante.

Así, o desenvolvemento da Programación Didáctica de Centro require tanto procesos de formación e elaboración reflexiva e intelectual por parte do seu equipo docente, como diversas formas de traballo cooperativo. Estas formas deben ser respectuosas coa diversidade dos profesores e profesoras, pero xeradoras de ilusión por colaborar nun proxecto común ao que cada un achega o seu mellor saber facer profesional e aprende e comparte o saber facer con outros compañeiros e compañeiras.

O currículo de cada Centro non se limitará ás competencias clave, aínda que as inclúa. No currículo haberá competencias clave fundamentais e outras que non o serán tanto para que cada alumno poida desenvolver ao máximo as súas potencialidades a partir dos Estándares de aprendizaxe propios de cada área ou materia. Non hai que esquecer que a función da escola é garantir uns mínimos para todos e, ao mesmo tempo, o máximo para cada alumno.

O desenvolvemento de competencias vai acompañado dunha práctica pedagóxica esixente tanto para o alumnado como para o profesorado. Para o alumnado, porque se debe implicar na aprendizaxe e debe adquirir as habilidades que lle permitan construír os seus propios esquemas explicativos para comprender o mundo no que vive, construír a súa identidade persoal, interactuar en situacións variadas e continuar aprendendo.

Para o docente, porque terá que despregar os recursos didácticos necesarios que permitan desenvolver os Estándares de aprendizaxe propios da área incluíndo o desenvolvemento das Competencias Clave, e poder alcanzar así os obxectivos do currículo. Non obstante, a pesar de que as competencias teñen un carácter transversal e interdisciplinar respecto ás disciplinas académicas, isto non debe impedir que desde cada área se determinen aprendizaxes específicas que resulten relevantes na consecución de competencias concretas.

O docente deberá buscar situacións próximas aos alumnos para que estes poidan aplicar en diferentes contextos os contidos dos catro saberes que forman cada unha das competencias (saber, saber facer, saber ser e saber estar). Así mesmo, creará contextos e situacións que representen retos para os alumnos; que os inviten a cuestionarse os seus saberes actuais; que os obriguen ampliar a súa perspectiva e a contrastar os seus pareceres cos dos seus compañeiros, a xustificar e a interpretar con rigor, etc.

Para traballar as competencias clave relacionadas co dominio emocional e as habilidades sociais terán un especial protagonismo as actividades de planificación e execución de tarefas en grupo que favorezan o diálogo, a escoita, a cooperación e a confrontación de opinións.

A forma de avaliar o nivel de competencia alcanzado será a través da aplicación dos coñecementos e as habilidades traballadas. Agora ben, as competencias supoñen un dominio completo da actividade en cuestión; non son só habilidades, aínda que estas sempre estean presentes. Polo tanto, ademais das habilidades, teranse en conta tamén as actitudes e os elementos cognitivos.

No marco da súa Programación Didáctica os centros teñen que precisar en cada Curso os obxectivos que garanten as competencias clave, segundo o currículo, asumilos como obxectivos de centro e determinar a participación de cada unha das áreas do currículo na consecución das competencias.

6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Os criterios de selección dos materiais curriculares que sexan adoptados para esta asignatura seguen un conxunto de criterios homoxéneos que proporcionan resposta efectiva ás formulacións xerais de intervención educativa e ó modelo didáctico anteriormente propostos. De tal modo, establécense oito criterios ou directrices xerais que perfilan a análise:

- Adecuación ó contexto educativo do centro.
- Correspondencia dos obxectivos promovidos cos enunciados no Proxecto Curricular.
- Coherencia dos contidos propostos cos obxectivos, presenza dos diferentes tipos de contido e inclusión dos temas transversais.
- A acertada progresión dos contidos e obxectivos, a súa correspondencia co nivel e a fidelidade á lóxica interna de cada materia.
- A adecuación ós criterios de avaliación do centro.
- A variedade das actividades, diferente tipoloxía e a súa potencialidade para a atención ás diferenzas individuais.
- A claridade e amenidade gráfica e expositiva.
- A existencia doutros recursos que facilitan a actividade educativa.

Os materiais empregados serán:

- visualización de vídeos y películas
- Fotocopias

7. CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN

A) PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Os instrumentos que teñen que medi-las aprendizaxes deberán cumprir unhas normas básicas:

- Deben ser útiles, isto é, deben de servir para medir exactamente aquilo que se pretende medir, o que un alumno sabe, fai ou cómo actúa.
- Deben de ser viables, a súa utilización non debe entrañar un esforzo extraordinario ou imposible de alcanzar.
- En resumo, a honradez e a precisión deben ser características indiscutidas dos mesmos.

B) INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

A continuación enuméranse os distintos instrumentos que se van empregar para avalia-la aprendizaxe dos alumnos.

1. Observación e análise de tarefas.

- Asistencia á clase.
- Participación nas actividades da aula, como debates, enquisas, traballos de investigación en grupo e as súas correspondentes postas en común ..., que son un momento privilexiado para a avaliación de actitudes.
- Traballo, interese, orde e solidariedade dentro do grupo.

2. Probas control.

- Probas de información: poderán ser de forma oral ou escrita, dunha ou de varias unidades didácticas; probas obxectivas, de resposta múltiple, de verdadeiro-falso, de resposta curta, definicións. . . Con elas pódese medi-la aprendizaxe de conceptos, a memorización de datos importantes, etc.
- Probas de elaboración nas que os alumnos deberán mostra-lo grao de asimilación dos contidos propostos na programación. Avalían a capacidade do alumno para estruturar con coherencia a

información, establecer interrelacións entre factores diversos, argumentar lóxicamente. Serían probas de resposta longa, comentarios de texto, resolución de dilemas morais, formulación e resolución de problemas morais de actualidade, etc.

3. Traballos especiais.

Este tipo de actividades deben ser de carácter absolutamente voluntario e propostas ó comezo da avaliación. Por este carácter de voluntariedade, non poderán contar na avaliación global de modo negativo; os alumnos que os realicen obterán por eles unha puntuación positiva, ou ningunha puntuación se o traballo non tivese a calidade necesaria.

C) CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (POR TRIMESTRE)

Deben ser coñecidos polos alumnos, porque deste modo mellora todo o proceso de ensino-aprendizaxe. Se un alumno sabe qué e cómo se lle vai cualificar, poderá face-lo esforzo necesario na dirección adecuada para alcanza-los obxectivos propostos. Para lograr algunha destas cualificacións teranse en conta os seguintes aspectos:

1. Traballos, de diversa índole.

Serán o 50% da nota, en cada trimestre.

2. Exposicións orais e participación en charlas, baseadas nos contidos traballados, sempre tendo en conta:

- Adecuación pregunta/resposta.
- Capacidade de síntese.
- Capacidade de definición.
- Capacidade de argumentación e razoamento.

Serán o 50% da nota, en cada trimestre.

3. Observación directa: colaboración no traballo da aula, cooperación cos compañeiros, disposición cara ó traballo, atención na clase, presentación en tempo e forma dos traballos e exercicios, participación nos debates.

4. Penalización equivalente ao 50% da nota naqueles traballos ou participacións orais **fora de prazo.**

D) RECUPERACIÓN DAS AVALIACIÓNS SUSPENSAS

No caso de estar suspensa, o alumno terá despois de cada avaliación (1ª, 2ª e "Previa a final") a oportunidade de recuperala presentando de novo o traballo (ou traballos) non superados, e facendo de novo algunha proba oral, se fora necesario.

Transcorridas as 3 avaliacións e feitas as correspondentes recuperacións, se un alumno/a **non alcanza o 5 sobre 10 tras o redondeo correspondente NA MEDIA ARITMÉTICA DAS TRES AVALIACIONES, non haberá superado a materia e deberá formar parte do programa de reforzo e recuperación propio do mes de xuño, antes da avaliación Final.**

En dito período, cada alumno terá a súa situación particular:

8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

Os docentes avalían tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente, a través dos indicadores de logro incorporados na programación docente.

Os Estándares de Aprendizaxe, considerados como concrecións dos Criterios de Avaliación do Currículo de cada área ou materia, permítenos definir os resultados da aprendizaxe e concretar o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada materia. Os indicadores de logro permítenos avaliar en cinco niveis as aprendizaxes que o alumnado consolidou respecto aos obxectivos marcados en cada Estándar.

Este feito permítelle ao docente, ao mesmo tempo, avaliar os resultados das estratexias e medidas educativas que adoptou ao longo da súa práctica educativa para facilitar que o alumnado acade os obxectivos establecidos en cada Estándar de aprendizaxe.

A avaliación tanto dos procesos de aprendizaxe do alumnado como da propia práctica docente será continua. A avaliación docente terá, á súa vez, como obxectivo adaptar as estratexias educativas adoptadas ao longo do curso ás necesidades específicas do alumnado.

Os indicadores de logro permiten, neste sentido, identificar os coñecementos, capacidades, competencias... que en relación a un alumno individual ou ao conxunto do grupo-clase deben ser consolidados, permitindo adaptar a práctica educativa ás necesidades específicas dos alumnos para que poidan alcanzar as ensinanzas establecidas nos correspondentes estándares de aprendizaxe.

En relación á práctica docente os indicadores de logro permiten valorar:

- Se se está cumprindo coa planificación: actividades, tempos, responsabilidades,...
- Se existe desviación entre o obxectivo definido e a acción ou accións deseñadas para conseguilo.
- Se se están conseguindo outras cousas distintas ás planificadas intencionalmente.
- Se se está progresando na liña definida no obxectivo.
- Se os resultados obtidos xeran satisfacción nos implicados

Dentro do proceso de ensino e aprendizaxe, o equipo docente de cada grupo do alumnado celebrará sesións de avaliación para valorar tanto as aprendizaxes do alumnado, como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente.

O equipo docente deberá adoptar as medidas ordinarias ou extraordinarias máis adecuadas. Estas medidas fixaranse en plans de mellora de resultados colectivos ou individuais que permitan solucionar as dificultades, en colaboración coas familias e mediante recursos de apoio educativo.

9. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

Non temos ningún alumno nesa situación.

10. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL

Na primeira semana do curso levaremos a cabo unha proba para averiguar o nivel de coñecementos previos dos nosos alumnos:

Os resultados desta proba terá como obxectivo tomar conciencia do punto de partida dos nosos alumnos e tamén como información de cara aos titores pero en ningún momento será utilizada para determinar a nota.

11. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Un dos obxectivos principais dun ensino de calidade é ofrecer un achegamento á propia realidade dos alumnos, tanto no seu contorno coma ás súas propias aspiracións, capacidades e intereses. Isto é particularmente relevante na área de Valores Éticos, moi marcada polas distintas personalidades dos propios alumnos e pola diferente percepción do medio social que teñen os alumnos dunhas e outras zonas e duns e outros contornos socioeconómicos, culturais, etc. Ademais os alumnos non teñen un nivel de coñecementos homoxéneo. Nuns casos hai diferenzas moi marcadas na súa competencia lingüística, o que provoca grandes desniveis á hora de entende-los conceptos, a maioría de grande abstracción, específicos de Valores Éticos.

Os contidos

Por todo isto, a programación debe ter en conta que non tódolos alumnos adquiren ó mesmo tempo e coa mesma intensidade os contidos tratados. Por iso, debe estar deseñada de modo que asegure un nivel mínimo para tódolos alumnos ó final da etapa, permitindo á vez que os alumnos máis avantaxados poidan amplia-los seus coñecementos máis aló dese mínimo común. Estes obxectivos lógranse mediante a formulación das unidades en dous niveis. Nun primeiro nivel formularanse as ideas xerais e básicas sobre o tema en cuestión, para pasar, nun segundo nivel de afondamento, ó estudio de contidos máis amplos e desenvoltos. O primeiro nivel debería ser asimilado por tódolos alumnos, en tanto que os contidos do segundo nivel poden ser traballados máis ou menos profundamente segundo as capacidades de cada alumno. En moitos casos será interesante propoñerlles ós alumnos que así o requiran actividades propias de investigación sobre temas que sexan do seu interese e da súa capacidade específicos.

As actividades

Finalmente, as actividades de cada tema tamén deben reflectir esta diversidade. Unha serie de actividades servirán para comproba-lo grao de comprensión dos contidos básicos por parte do alumno e corrixi-los contidos mal aprendidos. Outras actividades deberán comproba-la capacidade de xuízo crítico e de análise de problemas por parte dos alumnos, e permitirán unha avaliación a distintos niveis.

A atención á diversidade tense en conta tamén na **metodoloxía** e nas estratexias didácticas concretas que van aplicarse na aula. Estas estratexias son de dous tipos:

- Unha estratexia expositiva nos contidos básicos. O obxectivo é asegurarse de que eses contidos básicos son comprendidos por tódolos alumnos, definindo claramente o nivel que se quere alcanzar.
- Unha estratexia indagatoria no caso dos contidos específicos, que lles permita ós alumnos afondar nas súas investigacións segundo sexan as súas distintas capacidades e intereses.
- A área de Valores Éticos ten unha gran capacidade formativa desde o punto de vista das actitudes e da socialización dos alumnos. Neste sentido é importante realizar actividades que vinculen a toda a clase: traballos de grupo, debates, postas en común, saídas externas, etc. , e nas que os alumnos poñan en práctica as normas de convivencia en sociedade, a tolerancia cara ás ideas dos demais, etc.

12. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS

A) Fomento da lectura. Comprensión lectora. Expresión oral e escrita

Fomento da Lectura. Comprensión Lectora.

A continuación, dispoñémonos a enumerar uns obxectivos xerais, a definir unhas condicións marco desde o que impulsar o noso plan de lectura, que máis adiante se matizarán con outros centrados na progresiva estimulación de prácticas e competencias lectoras ao longo da ESO.

Barallando as premisas expostas, listamos os obxectivos que vertebran o noso proxecto lector para a Educación Secundaria Obrigatoria:

- Potenciar o gusto pola lectura e as habilidades de lectoescritura desde a certeza que son o pilar de calquera aprendizaxe significativo.

- Sumar e coordinar os esforzos das distintas áreas curriculares e das familias para facer posible o citado propósito.
- Diseñar estratexias de intervención que se traduzan en propostas lúdicas e participativas, cuxa posta en marcha comprometa toda a comunidade escolar.
- Presentar a lectura e a escritura como fontes de coñecemento e de enriquecemento lingüístico e persoal indispensables na “sociedade da información”.
- Animar a afección pola lectura mediante unha selección de obras que considere o nivel formativo, as preferencias e os intereses dos estudantes.
- Desenvolver o gusto por ler de forma expresiva e dramatizada.
- Estimular a elaboración propia de textos a través da lectura comprensiva de modelos, así como o interese por compartir e comentar estas creacións individuais.
- Promover a sensibilidade, a imaxinación, a creatividade e as habilidades críticas e interpretativas desde enfoques individuais que partan dun diálogo aberto coas obras e cos outros lectores.
- Fomentar o uso da biblioteca e da aula de informática utilizándoas como espazos privilexiados de aprendizaxe e desfrute.
- Activar bibliotecas de aula xestionadas polos alumnos coa intención de fortalecer vínculos de complicidade e diálogo a partir das súas experiencias lectoras.
- Impulsar un uso produtivo das TIC que permita localizar e seleccionar datos e informacións de forma áxil e eficiente, empregando as novas tecnoloxías como instrumentos de motivación, de comunicación e de acceso á lectura.

Expresión Oral e Escrita

O desenvolvemento das capacidades de expresión oral e escrita é un aspecto fundamental para o desenvolvemento tanto cognitivo como competencial e social do alumnado. Máis alá do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa, a expresión oral e escrita o desenvolvemento da habilidade para comunicar coñecementos de forma escritas ou oral é un eixe clave para o desenvolvemento persoal do alumnado.

O desenvolvemento das capacidades de expresión oral e escrita debe tamén achegarlle as ferramentas e os coñecementos necesarios para desenvolverse satisfactoriamente en calquera situación comunicativa da vida familiar, social e profesional. Eses coñecementos son os que artellan os procesos de comprensión e expresión oral, por un lado, e de comprensión e expresión escrita, por outro. A estruturación do pensamento do ser humano realízase a través da linguaxe, de aí que esa capacidade de comprender e de expresarse sexa o mellor e o máis eficaz instrumento de aprendizaxe.

O desenvolvemento Expresión Oral e Escrita, en canto eixe transversal educativo, ten como finalidade o desenvolvemento das destrezas básicas no uso da lingua: escoitar, falar, ler e escribir, de forma integrada. A adquisición destas destrezas comunicativas só pode conseguirse a través da lectura e audición de distintas clases de textos, da súa comprensión e da reflexión sobre eles, tendo presente que esta non debe organizarse arredor de saberes disciplinares estancos e descontextualizados que prolongan a separación entre a reflexión lingüística e o uso da lingua.

O traballo dos distintos contidos e competencias traballados nas distintas áreas ou materias incorporará neste sentido a ensinanza de pautas, indicacións e estratexias para aprender a escribir, explicar oralmente, aplicar na elaboración de diferentes tipos de traballos escritos ou de exposicións orais...

Así mesmo, os estándares de avaliación e os indicadores de logro que avalían a aprendizaxe do alumnado avaliarán ou valorarán tamén elementos da expresión oral e escrita do alumnado como parte integrante da aprendizaxe do alumnado.

O traballo dos distintos contidos e competencias traballados nas distintas áreas ou materias incorporará neste sentido o ensino de pautas, indicacións e estratexias para aprender a escribir, explicar oralmente, aplicar na elaboración de diferentes tipos de traballos escritos ou de exposicións orais...

B) Comunicación audiovisual. Tecnoloxías da información e da comunicación

Na actualidade a introdución e xeneralización do uso das Tecnoloxías da Información e a Comunicación tanto na redonda social do alumnado como, especificamente, no ámbito escolar fan necesario que os educandos se familiaricen con esta nova realidade desde idades o máis temperás posibles.

Para empezar esta tarefa, nos cursos iniciais da ESO deberá introducirse o alumnado no coñecemento e uso do ordenador mediante a súa utilización como recurso didáctico complementario para reforzar ou ampliar as aprendizaxes que se levan a cabo na aula. Os diferentes contidos e Competencias Clave traballaranse tanto desde o uso das ferramentas tradicionais como na realización de actividades interactivas, comentario de imaxes ou vídeos extraídos da Internet ou co apoio doutros contidos e aplicacións procedentes da web ou dos mass-media.

Por último, polo atractivo que os formatos dixitais teñen para o alumnado cabería incidir no uso das TIC nos procesos de desenvolvemento e potenciación das Competencias Clave relacionadas coa lecto-escritura.

- Incluiremos numerosas **actividades de busca de información en Internet**. Son actividades curtas, que poden realizarse no marco temporal dunha clase, pero que tamén son susceptibles de converterse en actividades na casa.
- Inclúense **proxectos específicos de investigación en Internet**. Trátase de propostas de investigación que os alumnos realizarán de forma individual ou en grupo. Cada investigación supón a elaboración dun traballo sobre un tema do curso, cuxa información debe buscarse en Internet.

C) Emprendemento

O emprendemento, a competencia para emprender, pode definirse como un conxunto de subcompetencias, categorías ou dimensións básicas, cuxas especificidades virían determinadas polos valores e actitudes que impregnan o proxecto educativo de Vicens Vives. Seguindo os autores antes citados o desenvolvemento do Emprendemento céntrase no desenvolvemento de cinco dimensións ou capacidades do alumnado:

1. Dimensión da interacción social. Somos seres en relación, en comunicación con outros. Ningún proxecto de emprendizaxe ten sentido en solitario, a rede de persoas e contactos con clientes, provedores e outros profesionais é esencial. A cooperación con outros en proxectos de talento compartido multiplica os resultados.
2. Dimensión da motivación e a forza interior. A motivación de logro, as emocións proactivas, as crenzas positivas, a realización persoal, o desenvolvemento dos propios talentos e a autonomía persoal son esenciais para a emprendizaxe, para saír da zona de confort e enfrontar os retos con ilusión e valentía.
3. Dimensión da mellora-innovación. A creatividade é unha ferramenta básica no emprendedor, a capacidade de satisfacer novas necesidades, mellorar procesos e achegar valor. Isto implica apertura e curiosidade, perseverancia, imaxinación e tamén rigor.
4. Dimensión ético-humanista. Os bos negocios fanos as boas persoas. Un negocio malo, desde o punto de vista ético, acaba sendo un mal negocio. Por desgraza vemos todos os días noticias e exemplos de malos negocios. O emprendedor/a necesita unha ética como principio persoal e tamén como estratexia a longo prazo da sostibilidade do seu negocio, construindo relacións de confianza cos seus clientes.
5. Dimensión simbólico-comunicativa. A capacidade de expresar as ideas en varios formatos comunicativos como debuxos, mapas, narracións, formas de falar tanto verbal como non verbal, é fundamental para a emprendizaxe, porque de nada vale ter boas ideas e proxectos se non sabemos vendelas, se non convencemos a sociedade disto, se non persuadimos.

D) Educación cívica e constitucional

Na educación actual é cada vez máis necesario dispor dun currículo no que valores, saberes, prácticas e comportamentos teñan como finalidade común conseguir que no futuro as alumnas e os alumnos participen plenamente nunha sociedade tolerante, solidaria, responsable e dialogante. A Educación cívica e constitucional contribúe a desenvolver este novo reto educativo propiciando a adquisición de habilidades e virtudes cívicas para exercer a cidadanía democrática, desenvolvendo

o coñecemento das nosas institucións e do noso ordenamento xurídico básico e favorecendo a convivencia en sociedade.

Así, este elemento educativo transversal pretende o desenvolvemento das alumnas e os alumnos como persoas dignas e íntegras, o que esixe reforzar a autonomía, a autoestima e o afán de superación, e favorecer o espírito crítico para axudar á construción de proxectos persoais de vida. Tamén se contribúe a mellorar as relacións interpersoais na medida en que a educación cívica e constitucional favorece a utilización sistemática do diálogo. Para isto, propóñense actividades que favorecen a convivencia, a participación, o coñecemento da diversidade e das situacións de discriminación e inxustiza, que deben permitir consolidar as virtudes cívicas necesarias para unha sociedade democrática.

Así mesmo, contribúese a adquirir o coñecemento dos fundamentos e os modos de organización das sociedades democráticas, a valorar positivamente a conquista dos dereitos humanos e a rexeitar os conflitos entre os grupos humanos e as situacións de inxustiza.

A identificación dos deberes cidadáns e a asunción e exercicio de hábitos e virtudes cívicas adecuadas á súa idade na redonda escolar e social, permitirá que os futuros cidadáns se inicien na construción de sociedades máis cohesionadas, libres, prósperas, equitativas e xustas.

A educación cívica e constitucional propón, ademais, o estímulo das virtudes e habilidades sociais, o impulso do traballo en equipo, a participación e o uso sistemático da argumentación, que require o desenvolvemento dun pensamento propio. A síntese das ideas propias e alleas, a presentación razoada do propio criterio e a confrontación ordenada e crítica de coñecemento, información e opinión favorecen tamén as aprendizaxes posteriores.

Desde a Educación cívica e constitucional desenvólvense, así mesmo, iniciativas de planificación, toma de decisións, participación, organización e asunción de responsabilidades. A Educación cívica e constitucional entrena no diálogo e o debate, na participación, na aproximación respectuosa ás diferenzas sociais, culturais e económicas e na valoración crítica destas diferenzas así como das ideas. O currículo atende á construción dun pensamento propio, e á toma de postura sobre problemas e as súas posibles solucións. Con isto, fortalécese a autonomía das alumnas e dos alumnos para analizar, valorar e decidir, desde a confianza en si mesmos e o respecto ás demais persoas.

Favorécese, así mesmo, o coñecemento e o uso de termos e conceptos relacionados coa sociedade e a vida democrática. Ademais, o uso sistemático do debate contribúe especificamente a esta competencia, porque esixe exercitarse na escoita, exposición e argumentación.

13. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

Será intención deste Departamento realizar actividades complementarias ó longo do curso na medida das posibilidades que ofrezca o calendario escolar, as necesidades doutras materias, a climatoloxía e o orzamento do centro.

Suxerimos distintas saídas que poderían ser interesantes aínda que logo por diversos motivos non poidan realizarse:

- Visitas a medios de comunicación: redacción ou talleres de diarios (“El Correo Gallego”, “La Voz de Galicia”) ou medios audiovisuais (RTVG, Televisión Española).
- Charla por parte de Greenpeace
- Por outra banda, tamén contemplámo-la posibilidade de organizar charlas ou conferencias cunha temática que sexa de interese para a nosa área e tamén se cabe para outras: consumo de drogas, información sobre a sexualidade, actividades de voluntariado...

14. MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN.

Coma sempre, faremos un seguimento e revisión da nosa programación ao longo do curso recollendo os resultados acadados nos diferentes ámbitos e tamén tomando nota das posibles incidencias que poidan xurdir e nos leven a facer os oportunos axustes.

Esta revisión terá lugar de tres formas:

- Nas reunións de departamento semanais rexistraremos, no libro de actas, as posibles incidencias que nos poidan xurdir e as medidas que tomaremos.
- Despois de cada avaliación, a finais de cada trimestre faremos un balance global dese período (recollido no libro de actas) analizando aspectos como os obxectivos acadados, a distribución temporal, os resultados de avaliación, o rendemento con alumnos con necesidades educativas especiais, actividades extraescolares, medidas adoptadas,
- Por último, será a final de curso na Memoria onde recolleremos os resultados obtidos nos diferentes apartados cunha visión xa máis global que nos permita facer unha valoración da programación rexistrando os logros alcanzados, as posibles incidencias xurdidas e os reaxustes necesarios e a necesidade, de ser o caso, de prever algunha modificación para o vindeiro curso.

Non se considera, dada a maneira de proceder da materia, donde o máis importante son os debates e as investigacións oportunas para defender ditos debates, que "non se tratan" contidos específicos. Máis ben, os contidos xerales da materia, coma sempre, víronse todos, algúns de forma moi leve, e outros con máis interese, motivado pola propia enerxía do alumnado.

No se considera necesario facer intervencións na programación do presente curso enfocadas a retomar contidos "non impartidos", senon máis ben de detenerse no momento propicio, sexa cal sexa o trimestre, para introducir contidos que non se trataron demasiado no seu momento, sobre todo os relacionados cos avances da tecnoloxía e a súa influencia na nosa forma de vivir e "existir", que forman parte do último tramo do curso.

Asdo

Rafaela Gómez-Casero Herrera

Xefa de Departamento